

חולין דף ג'

הגמרא הקשתה מה כוונת המשנה שהזכירה
גם 'הכל שוחטין' שהוא לשון לכתחילה וגם
'ואם שחט' שהוא לשון בדיעבד. והביאה בשם רבה בר עולא, שמשנתנו
מדברת בטמא שבא לשחוט, שחולין מותר לו לשחוט לכתחילה עם סכין
ארוכה כדי שלא ייגע בבשר, וקדשים לכתחילה לא ישחוט ואם שחט
שחיטתו כשירה בדיעבד. כעת שואלת הגמרא, במה אותו אדם נטמא?
אם במת, הרי לא מועיל ששוחט בסכין ארוכה שכן נאמר: "וכל אשר יגע
על פני השדה בחלל חרב" ומכאן למדים ש'חרב הרי הוא כחלל', שכלי
מתכת שנוגע בטומאה הוא מקבל את אותה הטומאה, ולא יורד לטומאה
פחותה יותר כשאר דברים. וממילא כיון שאותו אדם נגע במת הוא עצמו
נהיה אב הטומאה וכשנוגע בסכין גם היא נטמאת כמותו, והסכין תטמא
את הבשר¹¹? אלא שהאדם נטמא בשרץ שנהיה 'ראשון', ולא מטמא
את הסכין¹². או שנאמר שנטמא במת, ולא שחט בסכין ממתכת אלא
בקרומית של קנה¹³. שכן שנינו בברייתא, בכל שוחטים בין בצור בין
בזכוכית בין בקרומית של קנה.

הגמרא מביאה תירוץ נוסף על סתירת הלשון
במשנה, שכך אמר אביי, כוונת המשנה:
הכל שוחטים ואפילו כותי ששחט ישראל עומד על גביו
כשר לכתחילה
הכל שוחטים ואפילו כותי ששחיטה היא מצוה שהחזיקו בה. במה דברים
אמורים? כשישראל עומד על גביו. אבל אם הישראל יוצא ונכנס, לא
ימסור לו לשחוט. שאין מקפידים אם יאכלו ישראל נבילות¹⁴. ואם שחט,
חותך כזית בשר ונותן לו. אכלו, מותר לאכול משחיטתו. לא אכלו,
אסור לאכול משחיטתו. חוץ מחרש שוטה וקטן, שאפילו בדיעבד לא

11 ובאמת לא היה צריכה הגמרא להגיע לדין של 'חרב הרי הוא כחלל', שגם בלא כן נטמא בשר: שהאיש הוי אב הטומאה, וסכין 'ראשון' ובשר 'שני'! אלא השמיעה חידוש: שהבשר הוא אפילו 'ראשון'. רש"י.

12 שאין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה; דלא מציינו בתורה דמקבל טומאה מראשון ושני אלא אוכל ומשקה, כדכתיב (ויקרא יא, לג) 'כל אשר בתוכו יטמא' וסמך ליה [פסוק לד] 'מכל האוכל אשר יאכל': אוכלים ומשקים מיטמאים מאויר כלי חרס, שהוא 'ראשון', ועושה למה שבתוכו 'שני', ואין כלי מיטמא מאויר כלי חרס: שאם היה כלי נתון בתוכו ונטמא החיצון – השני טהור. רש"י.

13 ואם תאמר והיאך ישחוט בקרומית של קנה והא בעינן כלי וי"ל כגון דתיקנה לקרומית ועשאה כעין כלי וכו' לשחיטת קדשים לא בעינן כלי שרת. תוס'.

14 שלשיתם הכוונה ב'לפני עור לא תתן מכשול' כמשמעו: שלא יתן אבן בדרך עור להפילו. רש"י.

ישחטו, שמא ישהו, שמא ידרסו, ושמא יחלידו.

ומבררת הגמרא, לפי הסברו של אביי, על מי מדברת המשנה במה שאומרת בסיפא 'וכולן ששחטו וכו'" שכשר בדיעבד. אם על חרש שוטה וקטן הרי עליהם דבר כעת התנא והיה לו לומר 'אם שחטו?' אלא על כותי. והרי כעת אמרה המשנה שאם ישראל עומד על גביו יכול לשחוט אפילו לכתחילה? ונשאר הגמרא בקושיא על שאלה זו.

גוי לא נחשד במקום שחושש שמא
ישראל יכנס

שאל רבא, האם שחיטת כותי אינה כשרה באופן שישראל יוצא ונכנס אלא רק כשעומד על גביו. והרי שנינו במשנה בעבודה זרה, המניח עובד כוכבים בחנותו, וישראל יוצא ונכנס, מותר. הרי שגוי לא נחשד במקום שחושש שמא ישראל יכנס? עונה הגמרא, שם לא התירה המשנה להניחו באופן זה לכתחילה אלא בדיעבד. אולם שואלת הגמרא ממשנה אחרת בעבודה זרה, אין השומר על היין צריך להיות יושב ומשמר אלא אף על פי שיוצא ונכנס מותר? ואם כן יש קושיא על הסברו של אביי שכן מותר לכתחילה להניח לכותי לשחוט במקום שישראל נכנס ויוצא?

שחיטת כותי כשישראל לא ומד
על גביו

אלא אמר רבא, כך כוונת המשנה: הכל שוחטין לכתחילה ואפילו כותי. במה דברים אמורים? כשישראל יוצא ונכנס. אבל אם מצא את הכותי לאחר שכבד שחט, חותך כזית בשר ונותן לו. אכלו, מותר לאכול משחיטתו. לא אכלו, אסור לאכול משחיטתו. חוץ מחרש שוטה וקטן, שאפילו בדיעבד לא ישחטו, שמא ישהו ושמא ידרסו ושמא יחלידו. שוב שואלת הגמרא, לפי הסברו של רבא, על מי מדברת המשנה בסיפא 'וכולן ששחטו', אם על חרש שוטה וקטן, היה לתנא לומר ו'אם שחטו' שכן בדיוק דיבר עליהם? אלא צריך לומר שמדבר על כותי. והרי התנא אמר שמותר לכותי לשחוט לכתחילה אפילו יוצא ונכנס? ונשאר הגמרא על כך בקושיא.

שחיטת מומר

רב אשי אמר, כך כוונת המשנה: הכל שוחטים לכתחילה ואפילו ישראל מומר.

ומדובר במומר לאכול נבילות לתיאבון¹⁵, שכשאינו מוצא בשר כשר אוכל נבילות, ולכן התירו לו לשחוט שהרי יש לו סכין בדוקה ויכול לשחוט את הבהמה ולאכול את הבשר בכשרות. וכפי שאמר רבא ישראל מומר אוכל נבילות לתיאבון בודק סכין ונותן לו¹⁶, ומותר לאכול משחיטתו. וכל זה כשיש לו סכין בדוקה, אבל אם לא בדק ונתן לו לא ישחוט, ואם שחט בודק סכיניו אחריו. אם נמצאת סכיניו בדוקה יפה, מותר לאכול משחיטתו, ואם לאו אסור לאכול משחיטתו. חוץ מחרש שוטה וקטן, שאפילו בדיעבד לא שוחטים וגם אם יש להם סכין בדוקה, שמא ישהו, שמא ידרסו, שמא יחלידו.

שוב שואלת הגמרא, לפי הסברו של רבא, על מי מדברת המשנה בסיפא 'וכולן ששחטו', אם על חרש שוטה וקטן, היה לתנא לומר ו'אם שחטו' שכן בדיוק דיבר עליהם? אלא צריך לומר שמדבר על מומר. והרי התנא אמר שמותר למומר לשחוט לכתחילה כשיש לו סכין בדוקה ואפילו שאין אחרים רואין אותו? ואם לא בדק את הסכין הרי יכול לבדוק עכשיו, ואם אין את הסכין מה מועיל שאחרים עומדים על גביו הרי יתכן והסכין הייתה פגומה? ונשאר הגמרא על כך בקושיא.

שחיטה על ידי מומחה רבינא אמר, כך כוונת המשנה: כל המומחים היודעים הלכות שחיטה שוחטים לכתחילה ואף על פי לא הוחזקו לשחוט לפנינו שלשה פעמים¹⁷. במה דברים אמורים שנחשבים למומחים? שאלו שמסרו לו בהמה לשחוט, מכירין בו ובדקוהו שיודע לומר הלכות שחיטה. אבל אם אין יודעין בו שיודע לומר הלכות שחיטה, לא ישחוט¹⁸. ואם שחט בדיעבד בודקין אותו: אם יודע לומר הלכות שחיטה, מותר לאכול משחיטתו. ואם אינו יודע, אסור לאכול משחיטתו. חוץ מחרש שוטה וקטן שלא שוחטים ואפילו יודעים הלכות שחיטה, שמתוך שאין בהן דעת הם מוחזקים לקלקל שמא ישהו, שמא ידרסו, ושמא יחלידו. ולפי זה מה התנא אומר 'וכולן ששחטו'?

15 ודוקא אוכל לתיאבון, אבל להכעיס אפילו נמצאת סכיניו יפה לא, דמועד לנבל בכונה בידים. רש"י.

16 עמוד ב'

17 לראות אם יש בהם כח: שאינן מתעלפין בשחיטה – שיבאו לידי שהייה, או אין יודעין לאמן את ידיהם לכך. רש"י.

18 אבל אם יודעים שאינן יודע שחיטתו פסולה לכתחילה. תוס'.

אם בחרש שוטה וקטן היה לתנא לומר ו'אם שחטו' שהרי עליהם דיבר. ואם על מי שלא מומחין די בבדיקה ואין צריך שיעמדו על גביהם? עונה הגמרא, שאינו לפנינו לבודקו.

מי שלא הוחזק שלשה פעמים ושחט ויש אומרים שכך רבינא ביאר את המשנה:

הכל שוחטין כשהוחזקו שלשה פעמים לשחוט לפנינו ולא קלקלו, ואף אם אין אנו יודעים אם הם מומחים בהלכות שחיטה. במה דברים אמורים? ששחטו לפנינו שתיים ושלוש פעמים ולא נתעלף, אבל לא שחט לפנינו שתיים ושלוש פעמים לא ישחוט שמא יתעלף. ואם שחט ואמר 'ברי לי שלא נתעלפתי', שחיטתו כשרה. חוץ מחרש שוטה וקטן שאין שוחטים, שמא ישוהו, שמא ידרסו, ושמא יחלידו. ולפי זה מה התנא אומר 'וכולן ששחטו'? אם בחרש שוטה וקטן היה לתנא לומר ו'אם שחטו' שהרי עליהם דיבר. ואם על מי שלא מומחין די בבדיקה ואין צריך שיעמדו על גביהם? עונה הגמרא, שאינו לפנינו לבודקו.

ומבארת הגמרא, מדוע כל אחד מהאמוראים שביאר את המשנה, לא אמר כחולק עליו. רבינא ורבה בר עולא לא אמרו כאביי ורבא ורב אשי, שקשה להם מה ששנינו בסיפא של המשנה 'וכולן', שעל שאלה זו הגמרא נשארה בקושיא.

שחיטת חולין על טהרת הקודש
לזהירות בעלמא

כל שאר אמוראים לא אמרו כרבה בר עולא שהעמיד בטמא ששחט, שקשה להם

מה שהתנא שנה שוב את הדין של טמא בקדשים במסכת זבחים, ולא מסתבר להם התירוצים שהביאה הגמרא. הלשון הראשון קשה להם, שאין לומר שכאן התנא שנה את עיקר דין בטמא בקדשים, שהרי היה לו לשנות את הדין במקום ששנה את הלכות קדשים. וללשון השניה קשה להם, שכן לשיטתם אין חידוש שמותר לטמא לשחוט חולין שנעשו על טהרת הקודש, כיון שזה רק לזהירות בעלמא ולא נחשב שאוסרים בו את הדינים כקדש ממש.

כל האמוראים לא אומרים כרבינא, שקשה להם בין הלשון הראשון שאין לבדוק את השוחט אם הוא מומחה שכן רוב המצויים אצל שחיטה מומחין הם. וללשון השני קשה שאין צורך לבדוק את השוחט אם הוא מתעלף, שכן אין חוששים לעילפון בשחיטה.

רבא לא אמר כאביי, שקשה לו השאלה שהגמרא שאלה ממסכת עבודה זרה שהתירו להניח עובד כוכבים בחנותו וישראל יוצא ונכנס.

אביי לא אמר כרבא, שאין ללמוד ממה שהתירו להניח את הגוי באופן שישראל יוצא ונכנס, ששם אין הגוי אמור לגעת ביין ולכן יחשוש שהישראל יגלה שנגע. אבל כאן שהכותי שוחט ונוגע בבהמה, יכול כהרף עין לשהות או לדרוס, ולכך אין לסמוך אם יוצא ונכנס.

רב אשי לא אמר כאביי ורבא, שלשיטתו 'כותים גרי אריות הן'¹⁹, ואינם כשרים.

אביי לא אמר כרב אשי, שלא סובר כמוהו שישראל מומר מותר בשחיטה אפילו אם יש לו סכין בדוקה.

שואלת הגמרא, ומדוע רבא לא העמיד את המשנה בישראל מומר הרי הוא זה שאמר שישראל מומר לאכול נבלות לתאבון אם יש לו סכין בדוקה שחיטתו כשירה, וכפי שהעמיד רב אשי? עונה הגמרא, שבאמת הוא מודה לרב אשי בהסבר המשנה, אלא שאמר את דבריו לפי הסברו של אביי. שיכל להעמיד את המשנה שהתירה לכתחילה כשיוצא ונכנס ובדיעבד דיברה בבא ומצאו ששחט.

19 ושחיטתן פסולה כמו של עובדי כוכבים ואע"ג שביבמות (כד): שנינו אחד גרי אריות ואחד גרי חלומות כולם גרים גמורים היינו כשמתגייר לגמרי מפחד אריות אבל כותיים לא נתגיירו לגמרי. והסובר שגרי אמת הן סובר ששוב נתגיירו לגמרי. תוס'.

